

Mladá veda

Young Science

**Rozenkruciánska tradícia a slobodomurárske
hnutie v strednej Európe v 17.-18. storočí**

Are preschool children active enough?

Rozhovor s literárnym vedcom prof. T. Žilkom

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Jún 2014 (číslo 2)

Ročník druhý

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Londýn 2013. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoja, Univerzita Karlova, Praha)

doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovného ruchu, Slezská univerzita v Opavě)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos, s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

Mgr. Richard Nikischer (Sociologický ústav Akademie věd ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD. šéfredaktor (Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredo európskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r.o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

ROZENKRUCIÁNSKA TRADÍCIA A SLOBODOMURÁRSKE HNUTIE V STREDNEJ EURÓPE V 17.-18. STOROČÍ

ROSICRUCIAN TRADITION AND MASONIC MOVEMENT IN CENTRAL EUROPE IN
THE 17TH-18TH CENTURY

Martin Hajduk¹

Autor je absolventom študijného odboru história na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity. Vo svojom výskume sa venuje témam, ktoré súvisia s dejinami spoločnosti v strednej Európe v 17.-19. storočí.

Author is a graduate of History at the Faculty of Arts of University of Prešov. In his research he is devoted to topics that are related to the history of society in Central Europe in the 17th-19th century.

Abstract

The paper deals with the history of Rosicrucianism and Freemasonry in Central Europe in the 17th and 18th century. The introduction deals with the origin of Rosicrucianism in the German-speaking world, the most important writings that have shaped rosicrucian philosophy and their authors. Then the paper deals with the rosicrucian ideals present in the work of Johann Amos Comenius. The last part of paper is focused on rosicrucian tradition present in the Masonic movement in Central Europe in the second half of the 18th century.

Key words: Johann Valentin Andreae. „Rosicrucian fever“. Johann Amos Comenius. Masonic movement. Rosicrucian tradition.

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá dejinami rozenkruciánstva a slobodomurárstva v priestore strednej Európy v 17. a 18. storočí. V úvode sa zaoberá počiatkami rozenkruciánskeho hnutia v nemecky hovoriacom svete, najvýznamnejšími spismi, ktoré formovali rozenkruciánsku filozofiu a ich autormi. Všíma si rozenkruciánske ideály prítomné v diele Jana Amosa Komenského. V závere svoju pozornosť sústreďí na rozenkruciánsku tradíciu prítomnú v slobodomurárskom hnutí v druhej polovici 18. storočia.

Kľúčové slová: Johann Valentin Andreae. „Rozenkruciánska horúčka“. Jan Amos Komenský. Slobodomurárske hnutie. Rozenkruciánska tradícia.

¹ E-mail: marthynnus@gmail.com

Nevyhnutne teda v úsilí o všeobecnú nápravu poznania potrebujeme (...) tiež pracovníkov, ktorí by s božou pomocou priviedli dobré úmysly k želanému výsledku. Na túto prácu sa budú hodiť muži nadaní, dômyslení a zbožní, vrúcne milujúci verejné blaho, vybraní z celého sveta, bez rozdielu, ako zo stavu svetského, tak cirkevného. Tí budú akousi strážou blaha ľudského pokolenia, budú uvažovať o všetkých možných cestách, spôsoboch a príležitostiach, ako hľadať všetko všetkým potrebné, ako šíriť, čo bolo nájdené a ako chrániť pred porušením to, čo bolo rozšírené.

Jan Amos Komenský, Via lucis, Kapitola XVIII¹

Kráľ Šalamún poslal po Chírama z Týru a dal ho priviesť. Ten bol synom ženy vdovy z kmeňa Naftáli a jeho otec bol Týrčan. Bol odborníkom v spracúvaní bronz, bol plný múdrosti, dôvtipu a znalosti, čo sa týka vyhotovovania výrobkov z bronz. Prišiel ku kráľovi Šalamúnovi a porobil mu všetky práce. Sformoval dva bronzové stĺpy. (...) Jeden stĺp postavil na južnú stranu a dal mu meno Jáchín. Keď postavil stĺp na severnú stranu, dal mu meno Bóáz.

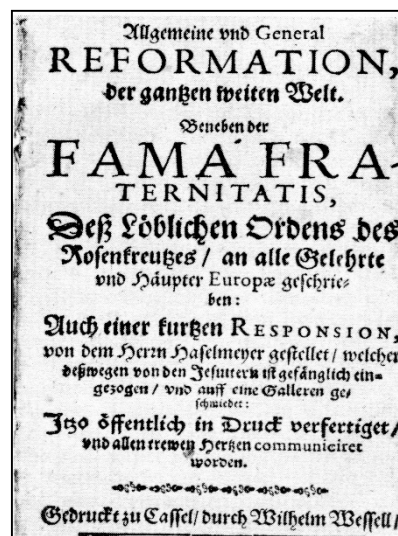
Prvá kniha kráľov, 7:13-15, 21²

Rovnako ako je nemožné opísať farbu, napríklad „modrú“ alebo hudobný tón „a“, vymyká sa schopnosti vyjadriť slovom, v čom tkvie najhlbšia podstata slobodomurárstva. A práve tak ako „modrá“ farba či hudobný tón „a“ musia byť najprv vnímané, aby mohli byť poznané, takisto najhlbšia podstata slobodomurárstva môže byť poznaná iba tým, kto ju vycíti.

Alfons Mucha, Svobodné zednářství, s. 29³

Úvod alebo rozpútanie „rozenkruciánskej horúčky“

Na začiatku 17. storočia bolo v Európe vydaných niekoľko spisov vyjadrujúcich osvietenenské myšlienky, ktoré možno označiť za rozenkruciánske. Prvé dva, ktoré položili základy nového hnutia, *Fama Fraternitatis des Löblichen Ordens des Rosenkreutzes* a *Confesio Fraternitatis*, vyšli v rokoch 1614 a 1615 v nemeckom meste Kassel. Oba manifesty predstavovali akési programové vyhlásenie, v ktorom neznámi autori podrobili kritike dobové pomery a zároveň vyhlásili všeobecnú reformu duchovného života v Európe. Okrem toho sa z nich možno dozvedieť o existencii tajného bratstva rozenkruciánov a niečo málo aj o živote jeho zakladateľa, ktorého iniciály sú C. R. C. V poradí tretí spis s názvom *Chymische Hochzeit: Christiani Rosenkreutz. Anno 1459* vyšiel v roku 1616 v Štrasburgu. K jeho napísaniu sa po rokoch vo svojej autobiografii priznal nemecký protestantský

Obr. 1 – Titulná strana spisu *Fama Fraternitatis* (1614)

Zdroj: Norman MacKenzie, *Secret Societies*, London 1967

¹ KOMENSKÝ, Jan Amos. *Via lucis* [online]. [cit. 30. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.vialucis.cz>

² Biblia. *Písmo Sväté Starej a Novej zmluvy*. 1979. Londýn : Slovenská evanjelická cirkev a. v. v ČSSR. ISBN 0-564-03222-0.

³ MUCHA, Alfons, 1924. *Svobodné zednářství*. Praha: Volná myšlenka.

teológ Johann Valentin Andreae. A hoci autorov predchádzajúcich spisov nepoznáme, možno predpokladať, že pochádzali z Andreaeho blízkeho okolia. S najväčšou pravdepodobnosťou išlo o členov Tübingenského krúžku, medzi ktorých patrili napríklad Tobias Hess, Christoph Besold, Abraham Hölzel von Sternstein, Wilhelm von der Wense, Tobias Adami alebo Wilhelm Schickard. Na rozdiel od prvých dvoch spisov je *Chymická svatba Chrisitiana Rosenkreutz*. Roku 1459 romantickou novelou. Celé dielo je alchymickou alegóriou výroby kameňa mudrcov a umelého človeka – homunkula. Legendárny zakladateľ bratstva rozenkruciánov je v ňom identifikovaný celým menom ako Christian Rosenkreutz. Neskôr Andreae tvrdil, že toto dielo napísal pôvodne už v roku 1605 ako devätnásťročný a nešlo o serióznu prácu, ale o ludibrium,

Obr. 2 – Johann Valentin Andreae (1586-1654)
Zdroj: http://www.heiligenlexikon.de/Fotos/Johann_Valentin_Andreae.jpg

t.j. žart. Skutočnej pravdy sa dá dnes ťažko dopátrať, je možné, že sa Andreae týmto tvrdením chcel zbaviť podozrení z príslušnosti k rozenkruciánom. Jedno je však historicky doložené, všetky tri rozenkruciánske spisy, ktoré boli vydané postupne rok po sebe, rozpútali „rozenkruciánsku horúčku“. Za všetkých, ktorých zachvátila možno spomenúť nemeckého lekára a cisárskeho radcu Michaela Maiera. Rudolf II. ho za jeho lekárske i diplomatické zásluhy povýšil do šľachtického stavu. Oboch mužov navyše spájala vášeň pre alchýmiu a okultné vedy. V roku 1618 napísal Maier rozenkruciánske dielo s názvom *Themis Aurea*, ktorého podtitul znel v preklade *Zákony bratstva ružového kríža*. Anglická verzia vyšla roku 1656, pričom jedna z jej kópií bola venovaná Eliasovi Ashmoleovi, zakladateľovi známej Kráľovskej spoločnosti.⁴

Jan Amos Komenský a *Labyrint světa a ráj srdce*

Jan Amos Komenský, vo svete známy po latinskej verzii svojho mena Comenius, bol o päť rokov mladší než vyššie spomínaný Johann Valentin Andreae. Obaja muži však toho mali veľa spoločného. Ako zbožní duchovní podporovali reformu cirkvi a ako nadaní intelektuáli sa vyznačovali sklonom k mystike. Zároveň čerpali zo silnej reformačnej tradície, Andreae z luteránskej, Komenský z husitskej. Nie je však isté, že sa stretli osobne, no s určitou vieme, že medzi sebou udržiavali bohatú korešpondenciu. (Vurm, 1999)

⁴ Bližšie o rozenkruciánskych spisoch, ich autoroch a filozofii pozri YATES, Frances A., 1978. *The Rosicrucian Enlightenment*. Boulder : Shambhala. ISBN 0-87773-120-9.

Český historik Jan Kumpera v referáte *Poselství J. A. Komenského pro vzdělanost a humanitu dneška* uvádza, že Komenského dielo je síce inšpirované základnými zdrojmi európskej civilizácie, t.j. antikou, kresťanstvom a renesančným humanizmom, no svojim poslaním hľadá do budúcnosti. Komenský totiž chápal cirkev ako všeobecnú kresťanskú pospolitosť a svojou snahou o zmierenie všetkých kresťanských vierovyznaní prostredníctvom dialógu a spoločným zdieľaním nábožensko-morálnych zásad sa stal predchodcom moderného ekumenizmu. Svet bez Boha si Komenský nedokázal predstaviť. Najvyššia bytosť preňho stelesňovala dobro, múdrosť a spravodlivosť, bola zdrojom i zárukou vesmírnej harmónie a človek, stvorený na obraz Boží, je povinný tieto hodnoty rozvíjať. Podľa Komenského sa iba prostredníctvom vzdelania môžu rozvíjať kvality človeka.

Obr. 3 – Johann Amos Comenius (1592-1670)
Zdroj: Aug. Schorn och Hem. Reinecke,
Pedagogikens historia i förebilder och bilder,
Stockholm 1895

Výchovnú činnosť a „svetlo poznania“ označil za „najmúdrejšiu zbraň“, pomocou ktorej je možné čeliť nevedomosti a z nej prameniacemu zlu. Kľúčovú úlohu pritom mali zohrávať školy, ktoré by boli „pravými dielňami múdrosti a ľudskosti“. Komenskému však zďaleka nešlo len o samotné vedomosti, ale skôr o formovanie a výchovu harmonicky rozvinutej ľudskej bytosti. Živo sa zaujímal o vedecký rozvoj, hoci mnohé z dobových objavov nedokázal prijať. Napriek tomu bol hrdý na ľudské vynálezy a veril, že môžu prispieť k všeobecnému pokroku. Aj preto vo svojom diele navrhoval založiť „zbor svetla“, akúsi medzinárodnú akadémiu vied, ktorá by podporovala výskum, výmenu i uplatnenie nových vedeckých poznatkov. Zároveň sa intenzívne zaoberal možným usporiadaním ľudskej spoločnosti. Pod pojmom národ chápal spoločenstvo ľudí s rovnakým jazykom, na spoločnom území, so spoločnou kultúrou, vládou i ekonomikou. Národy sa však podľa neho mali spájať do vyššieho celku, do akejsi celosvetovej federácie štátov a národov. Koncom života, v dôsledku sklamaní z vlády osvietenských panovníkov, dospel k záveru, že „najmúdrejším usporiadaním je republika“. Komenský rešpektoval právo odporu proti tyranii a vojnu uznával iba ako krajné riešenie. Mierové usporiadania sveta, za ktoré mal ručiť medzinárodný svetový parlament, bolo v jeho koncepcii nevyhnutným predpokladom všeobecnej nápravy a pokroku ľudstva. (Kumpera, 1999)

Z vyššie uvedeného vyplýva, že v Komenského tvorbe môžeme nájsť myšlienky, ktoré sú v súlade s rozenkruciánskymi ideálmi. Potvrďuje to štvrtý rozenkruciánsky spis, ktorého je sám autorom. Po porážke českých stavov v bitke na Bielej hore v roku 1620 bol totiž pre svoju príslušnosť k Jednote bratskej nútený odísť do exilu. Spočiatku sa uchýlil do východných Čiech, kde pod ochranou Karola staršieho zo Žerotína napísal v roku 1623 dielo s názvom *Labyrint světa a ráj srdce*. Rozenkruciánom je v ňom venovaná samostatná kapitola s názvom *Poutník*

se na *Rose-crucios dívá*.⁵ Komenský v ňom vyjadril sklamanie z nenaplnenej túžby po lepšom usporiadaní sveta. „Rozenkruciánsku horúčku“ charakterizoval ako márnú honbu za neuskutočniteľným snom, ktorý stroskotal vypuknutím hrôz tridsaťročnej vojny. Napriek tomu sa ku Komenského odkazu dodnes hlási hnutie, ktoré sa oficiálne sformovalo začiatkom 18. storočia – slobodomurárstvo.

Obr. 4 – Kresba mesta-sveta z rukopisu diela *Labyrint světa a ráj srdce* (1623)
Zdroj: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Labyrint_sveta.jpg

Rozenkruciánska tradícia a počiatky moderného slobodomurárskeho hnutia

Autori rozenkruciánskych spisov často zdôrazňovali potrebu podpory vzdelanosti, zoznamovania sa s novými objavmi a medzinárodnú spoluprácu. Tieto myšlienky nadobudli konkrétnu podobu v roku 1660, keď bola pod patronátom anglického kráľa Karola II. založená v Londýne *The Royal Society*. O väčšine pôvodných členov vieme, že boli zároveň slobodomurármi. Medzi zakladajúcich členov patrila už spomínaný Elias Ashmole, politik, astrológ a alchymista, ktorý sa aktívne zaujímal o rozenkruciánske ideály. Vlastnoručne prepísal rozenkruciánske manifesty *Fama* a *Confessio* a pripojil k nim svoj list v latinčine, v ktorom žiada o prijatie do bratstva. Z jeho denníka sa zároveň

dozvedáme, že bol 16. októbra 1646 prijatý do slobodomurárskej lóže vo Warringtone v grófstve Lancashire. Druhou významnou osobnosťou pri vzniku *The Royal Society* bol škótsky vojak, diplomat a štátnik sir Robert Moray. V súvislosti s jeho osobou poznáme aj najstarší písomný záznam o prijatí človeka do slobodomurárskej lóže. Stalo sa tak 20. mája 1641 v Edinburghu. (Vurm, 1999)

Za oficiálny vznik moderného slobodomurárstva považujeme založenie *Grand Lodge of London and Westminster*, a to spojením troch londýnskych a jednej westministerskej lóže, dňa 24. júna 1717. Následne boli v roku 1723 vydané *The Constitutions of the Free-Masons*, ktoré spísal presbyteriánsky duchovný James Anderson. Bol to organizačný dokument lóží, ktorý sa zaoberal otázkami viery, vzťahom slobodomurárstva k svetskej vrchnosti, prácou v lóžach a konaním členov. Krátko nato sa slobodomurárske hnutie rozšírilo na pôdu Severnej Ameriky, do Francúzska, Talianska i nemeckých štátov. Hnutie zapustilo korene v Poľsku, kde sa jeho centrom stala Varšava, ale aj v Rusku. Do habsburskej monarchie sa slobodomurárstvo dostávalo pod ochranou intervenčných armád počas vojny o rakúske dedičstvo v 40. rokoch 18. storočia. Cisárovná Mária Terézia preto otvorene nepodporovala zakladanie lóží a 8. októbra 1766 dokonca vydala dvorný dekrét zbavujúci úradu každého úradníka, ktorý by sa stal členom

⁵ KOMENSKÝ, Jan Amos. *Labyrint světa a ráj srdce* [online]. [cit. 30. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.labyrint.cz/>

slobodomurárskeho alebo rozenkruciánskeho spolku. Celkom opačný postoj k slobodomurárstvu mal pruský kráľ Fridrich II., ktorý bol sám slobodomurárom. (Beránek, 1994)

Obr. 5 – Friedrich Wilhelm II (1744-1797)
Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Frederick_Wilhelm_II.png

V druhej polovici 18. storočia nebolo ani slobodomurárske hnutie zďaleka jednotné. V strednej Európe existovalo niekoľko protichodných prúdov, pričom jeden z nich bol do veľkej miery ovplyvnený práve rozenkruciánskou tradíciou. V nemecky hovoriacom svete ho reprezentoval predovšetkým rád *Gold- und Rosenkreuz*, ktorého počiatky siahajú do roku 1757 a jeho členom bol od roku 1781 aj neskorší pruský kráľ Fridrich Viliam II. Centrami rádu boli mestá ako Frankfurt nad Mohanom, Regensburg, Praha či Viedeň. V 70. rokoch 18. storočia sa rozšíril do Sliezska i na Hornú Lužicu, neskôr prenikol až do Ruska. Jeho najvýraznejšou postavou bol slobodomurár a zároveň rozenkrucián Johann Christoph von Wöllner. Ako poradca pruského kráľa sa aktívne snažil uviesť do života predstavu Pruska ako „rozenkruciánskeho štátu“. Po panovníkovej smrti v roku 1797 rád postupne zanikol. (McIntosh, 1997)

Koncom 60. rokov 18. storočia začalo slobodomurárske hnutie prenikať aj do Uhorska. Na území Zadunajska a v Prešporku boli zakladané nové lóže slobodomurármi z Viedne a boli takmer úplne lojálne voči habsburskému panovníckemu dvoru. Naopak kritický postoj k vládnej moci zaujali lóže vo východnej časti Uhorska, a teda aj z územia dnešného Slovenska, ktoré zakladali slobodomurári z Varšavy. Išlo o slobodomurárske lóže, ktoré pestovali rozenkruciánsku tradíciu. V južných oblastiach Uhorska sa zase zrodil samostatný uhorský slobodomurársky systém, tzv. Draškovičova observancia. Po nástupe Jozefa II. na trón došlo vo vzťahu k slobodomurárskemu hnutiu k zásadným zmenám. Cisár už 26. marca 1781 vydal nariadenie, ktoré zakazovalo svetským i náboženským organizáciám podriaďovať sa zahraničným inštitúciám a odvádzať im akékoľvek peňažné dávky. Kabinetným listom z roku 1785 bolo zase povolené pôsobenie nanajvýš troch slobodomurárskych lóží a len v hlavných krajských mestách monarchie. Každý rok mal byť odovzdávaný zoznam ich členov a oznamované meno veľmajstra. Toto nariadenie malo byť odpoveďou na prenikanie rôznych magicko-alchymistických spoločností do slobodomurárskeho hnutia. Neúspechom skončila snaha Jozefa II. využiť slobodomurárstvo na presadenie svojich štátnych a dynastických záujmov. Cisárova snaha dosadzovať predstaviteľov štátnej správy do funkcií veľmajstrov narážala na odpor. Po vypuknutí Veľkej francúzskej revolúcie začal v celej Európe narastať strach zo slobodomurárskeho hnutia. V habsburskej monarchii bolo nakoniec zakázané v roku 1794 cisárom Františkom II. (Javor, 2009a)

Dejinami slobodomurárskeho hnutia v Uhorsku sa podrobne venuje slovenský historik Martin Javor. Vo svojich prácach sa pritom opiera o dochovaný archívny materiál, ale aj o dielo slobodomurárskeho historika Ľudovíta Abafiho, ktorý čerpal z dnes už značne poškodeného Déghskeho archívu.

Na územie dnešného Slovenska prenikalo slobodomurárstvo dvoma cestami. Na východnom Slovensku ho šírili varšavskí slobodomurári, v Prešporku zase slobodomurári z Viedne. Najstaršia lóža na Slovensku bola založená v slobodnom kráľovskom meste Prešov v roku 1769. Názov lóže znel *Zum tugendhaften Reisenden* (K cnostnému cestovateľovi), vznikla z iniciatívy varšavskej lóže *Zum tugendhaften Sarmat* (K cnostnému Sarmatovi) a jej vedúcou osobnosťou bol vychovávateľ Izák Bernhardi. Od roku 1771 pôsobila okrem Prešova aj v neďalekých Gíraltovcích, ktoré sa stali hornouhorským centrom slobodomurárstva so silnou rozenkruciánskou tradíciou. Bernhardi neskôr poveril vedením prešovskej lóže Martina Heinzeliho, ktorý pôsobil ako vychovávateľ u grófa Pottornaya. Heinzelimu sa postupne podarilo získať všetkých členov prešovskej lóže pre gíraltovský rozenkruciánsky krúžok. K jeho členom patrili v tom čase napr. evanjelický farár Imrich Krasznecz, gróf Jozef Török, Imrich Berzeviczy alebo už spomínaný gróf Pottornay, ktorý vo svojom kaštieli dokonca zriadil alchymistické laboratórium. Po Heinzeliho odchode z Prešova v 80. rokoch 18. storočia bol vedením lóže poverený jeho priateľ Jakub Glosz. Pretrvávajúci spor medzi rozenkruciánskym krídlom a „pravým“ slobodomurárstvom však nakoniec viedol k preneseniu lóže do Nového Mesta pod Šiatrom (maď. Sátoraljaújhely). Lóža „K cnostnému cestovateľovi“ prestala existovať. (Javor, 2002)

Z iniciatívy prešovských slobodomurárov vznikali takmer všetky lóže na území Slovenska. Platí to aj v prípade Spiša. Vyššie spomínaný Jakub Glosz bol poverený založením lóže v Ľubici, neskôr v Spišskej Sobote. O lóži v Spišskej Sobote vieme, že bola založená v roku 1775 a jej názov znel *Ab Hortis* (Zo záhrad). Medzi jej členov patrili napr. evanjelickí duchovní Samuel Augustín a Ondrej Czirbesz, gróf Ján Brüderlein, chirurg Ján Schmidt, Samuel Cornides a ďalší. Ešte v tom istom roku postihol Spišskú Sobotu rozsiahly požiar, ktorý ničivo zasiahol aj do života tunajšieho slobodomurárskeho hnutia. Lóža bola nútená ukončiť svoju činnosť. Po roku sa ju podarilo obnoviť Samuelovi Cornidesovi a Jakubovi Lánimu. Možno predpokladať, že do lóže patrili aj gróf Ľudovít Török, neskorší organizátor slobodomurárskeho hnutia v Košiciach; už v roku 1773 sa tu neúspešne pokúsil o založenie slobodomurárskeho

Obr. 6 – Symbol 18. stupňa škótskeho slobodomurárskeho rítu – Rytier ružového kríža
Zdroj: <http://www.phoenixmasonry.org/masonicmuseum/images/inri.jpg>

krúžku *Ružový kríž*. Najväčším problémom spišských lóží počas celej ich existencie bol nedostatok financií. (Javor, 2009b)

Ďalším regiónom, kde zapustilo prešovské slobodomurárstvo svoje korene bola oblasť stredoslovenských banských miest. V roku 1774 bola v Banskej Štiavnici založená lóža *Zu den tugendhaften Menschenfreunde* (K cnostnému ľudomilovi). Mesto bolo známe svojim nerastným bohatstvom a prítomnosťou inteligencie na Baníckej akadémii, čo spĺňalo Heinzeliho predstavu o prostredí vhodnom na pestovanie rozenkruciánskej tradície. Medzi majstrov lóže patrili napr. evanjelický farár, neskôr superintendent Ján Cernánszky, podžupan Ján Radvanský, Martin Hamaliar alebo Tomáš Benitzky. O rok neskôr bola založená aj lóža v Banskej Bystrici. Jej názov znel *Zur gekrönten Hoffnung* (Ku korunovanej nádeji) a medzi členov patrili evanjelickí duchovní Ján Molnár, Ondrej Sztehlo alebo superintendent Michal Szinovicz. (Javor, 2011)

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda: prof. PhDr. Peter Švorc, CSc.

Použitá literatúra

- Biblia. *Písmo Sväte Starej a Novej zmluvy*. 1979. Londýn: Slovenská evanjelická cirkev a. v. v ČSSR. ISBN 0-564-03222-0.
- BERÁNEK, Jiří, 1994. *Tajemství lóží*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-0423-6.
- JAVOR, Martin, 2002. Slobodomurárske hnutie vo vybraných mestách Uhorska v 18. storočí. In: *Zrkadlo histórie*. Prešov: Filozofická fakulta PU, s. 89-111. ISBN 80-8068-150-3.
- JAVOR, Martin, 2009a. *Slobodomurárske hnutie v českých krajinách a v Uhorsku v 18. storočí*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-8068-971-1.
- JAVOR, Martin, 2009b. Slobodomurárske hnutie na Spiši. In: *Annales historici Presoviensis* 9. Prešov: Universum, s. 97-103. ISSN 1336-7528.
- JAVOR, Martin, 2011. *Fenomén slobodomurárstva v Uhorsku v 18. storočí*. [online]. [cit. 30. mája 2014]. Dostupné z: http://www.shs.sav.sk/zjzdz11/Javor-Fenomen_slobodomurárstva_v_Uhorsku_v_18_storoci.pdf
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Labyrint světa a ráj srdce* [online]. [cit. 30. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.labyrint.cz/>
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Via lucis* [online]. [cit. 30. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.vialucis.cz>
- KUMPERA, Ján, 1999. *Poselství J. A. Komenského pro vzdělanost a humanitu dneška. Referát přednesený 15. listopadu 1999 (...) v Praze* [online]. [cit. 30. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.vialucis.cz/Komensky.htm>
- MCINTOSH, Christopher, 1997. *Rosenkruciáni. Historie, mytologie a rituály okultního řádu*. Praha: Trigon. ISBN 80-86159-00-0.
- MUCHA, Alfons, 1924. *Svobodné zednářství*. Praha: Volná myšlenka.
- VURM, Bohumil, 1999. *Tajné dějiny Evropy 2*. Praha: Eminent. ISBN 80-85876-84-1.
- YATES, Frances A., 1978. *The Rosicrucian Enlightenment*. Boulder: Shambhala. ISBN 0-87773-120-9.